

I. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Василинчук В. І.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності,
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0001-5415-8450

Погорецький М. М.,

кандидат юридичних наук,
старший науковий дослідник,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології Національної академії СБУ
ORCID ID: 0000-0003-2888-0911

Тіхонов С. В.,

доктор філософії,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-8100-1587

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/8-18>

УДК 342.951;343.9(477)

АНАЛІТИЧНИЙ ВИСНОВОК У ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті досліджено проблемні питання використання результатів аналітичної роботи оперативних підрозділів в оперативно-розшуковій діяльності та в кримінальному процесі.

Метою статті є обґрунтування наукових пропозицій використання аналітичного висновку, складеного оперативними працівниками, для отримання фактичних даних, які можуть бути використані для прийняття рішень в оперативно-розшуковій діяльності та в кримінальному процесі, а також обґрунтування відповідних рекомендацій щодо змін і доповнень до чинного законодавства.

Визначається, що результатом аналітичної роботи є висновок та рекомендації, які створюються в електронному або письмовому вигляді, з обов'язковим зазначенням використаних аналітичних інструментів, баз даних, ухвал слідчого судді, судді апеляційного суду, дозволів прокурора або слідчого, якщо досліджувана інформація отримана в результаті проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Пропонується внести зміни до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», виклавши п. 2, ч. 1 ст. 7 в такій редакції: «п. 2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, а також про складання аналітичного висновку безпосередньо проводити або ініціювати проведення кримінального аналізу, а також здійснювати аналітичний аналіз матеріалів оперативно-розшукової діяльності, за результатами якого складати аналітичний висновок;»; п. 21, ч. 1 ст. 8 в такій редакції: «21) слідчого та прокурора доручати оперативним підрозділам здійснювати аналітичний аналіз матеріалів оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій і за його результатами складати відповідні аналітичні висновки;».

Обґрунтовується необхідність внесення змін і доповнень до чинного КПК України, виклавши п. 3, ч. 2, ст. 40 КПК України в такій редакції: «п. 3) доручати відповідним оперативним підрозділам проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також оперативно-розшукових заходів по призупиненні кримінальним провадженням та проводити аналіз інформації, що міститься в оперативно-розшукових справах і негласних слідчих (розшукових) діях, та складати аналітичні висновки, які можуть бути використані у кримінальному провадженні;»; п. 5, ч. 2, ст. 36 КПК України в такій редакції: «п. 5) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також проведення аналізу інформації, що міститься в оперативно-розшукових справах та негласних слідчих (розшукових) діях і складати аналітичні висновки відповідним оперативним підрозділам».

Ключові слова: аналітичний висновок, аналітична робота, оперативно-розшукова діяльність, оперативні підрозділи, оперативно-розшукові заходи, оперативне провадження, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, права людини.

Постановка проблеми. Одним з основних чинників, що свідчить про ефективність виявлення, розслідування кримінальних правопорушень уповноваженими підрозділами правоохоронних органів є рівень системи накопичення, концентрації та використання різної інтегрованої інформації.

Стрімкий розвиток технологій, спеціалізованого програмного забезпечення з обробки та аналізу інформації з різних джерел та їх застосування у повсякденному житті зумовив необхідність існування в правоохоронних органах працівників (аналітиків), які володіють спеціальними знаннями, необхідними для пошуку, обробки, аналізу, збереження та візуалізації інформації (накопиченої в обладнанні операторів стільникового зв'язку, мережі Інтернет, інтелектуальних відеокамерах, різноманітних месенджерів, сучасних платіжних системах і т.і.), що з'являється завдяки застосуванню людьми технологій, у формі, зручній для сприйняття осіб,

які компетентні приймати відповідні рішення в оперативно-розшуковій діяльності (далі ОРД) та кримінальному процесі.

Отже, прийняттю рішень у кримінальному процесі у багатьох випадках передують не оцінка результату проведення окремої слідчої дії у вигляді протоколу з додатками, а роз'яснення технічної інформації, що міститься у таких додатках з аналітичними висновками щодо питань, з'ясування яких необхідно в кримінальному провадженні.

У своїй діяльності аналітики використовують спеціальні аналітичні інструменти (IBMi2 Analyst's Notebook, ArcGIS, GoogleMap, різноманітні електронні таблиці та інші спеціальні програми) з обробки інформації та перетворення її у форму, прийнятну для розуміння та використання, що дозволяє економити час на (оброблення) даних та створення первинної візуалізації отриманої інформації, яка може досягати великих об'ємів, що зумовлює необхідність застосування вузькоспеціалізова-

них методик обробки та аналізу великих даних (BigData)¹.

Водночас все більша присутність аналітики в правозастосовній практиці не вплинула на її нормативно-правове регулювання в законодавстві, що регулює оперативно-розшукову діяльність та кримінальний процес.

Отже, роль аналітики у протидії кримінальним правопорушенням складно переоцінити, оскільки попит на такі послуги в діяльності правоохоронних органів повсякчас зростає, а ефективність використання результатів аналітичної роботи може стати тим компонентом, який визначить успішність проведених оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових) дій² та сприятиме посиленню гарантій прав людини в діяльності правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкий спектр досліджуваної проблематики був висвітлений у науковій літературі, у працях таких науковців як: С.В.Албула, О.Ю.Бусол, Р.В.Білоуса, О.В.Власюка, І.М.Горбаньова, О.М.Заєць, К.Ю.Ісмайлова, О.Є.Користіна, В.І.Мельника, А.В.Мовчана, А.В.Махнюка, Д.Й.Никифорчука, В.А.Некрасова, М.А.Погорецького, Д.Б.Сергеевої, Г.К.Тетерятника, А.В.Холостенка, В.І.Школьнікова, І.А.Федчака та ін. У працях зазначених науковців увага в основному приділялася загальнотеоретичним питанням використання кримінального аналізу, ролі аналітика під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів. Однак за межами наведених та інших досліджень залишилися проблеми концептуального підходу до використання аналітичного висновку

при здійсненні оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій під час виявлення й розкриття кримінальних правопорушень уповноваженими оперативними підрозділами та шляхів їх удосконалення у контексті сучасних змін до законодавства, відомчих інструкцій і наказів.

Метою статті є обґрунтування наукових пропозицій використання аналітичного висновку, складеного оперативними працівниками, для отримання фактичних даних, які можуть бути використані для прийняття рішень в оперативно-розшуковій діяльності та в кримінальному процесі, а також обґрунтування відповідних рекомендацій щодо змін і доповнень до чинного законодавства.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Головна мета аналітичної роботи, яку проводять працівники оперативних підрозділів, спрямована безпосередньо на аналітичну підтримку оперативного та кримінального провадження, а також налагодження механізмів моніторингу криміногенної ситуації, обміну інформацією тощо³.

Незважаючи на фактичне використання результатів аналітичної роботи як в оперативно-розшуковій діяльності (далі – ОРД), так і в кримінальному процесі, та її велике значення у розкритті тяжких та особливо тяжких злочинів, на сьогодні на законодавчому рівні цей термін не визначено, що спричиняє розбіжності у ході оцінки сторонами кримінального провадження правомірності процесуальних рішень, прийнятих за результатами аналітичної обробки масивів технічної інформації та належності здобутих доказів в результаті цієї роботи⁴.

¹ В І.Школьніков, Автоматизація процесів обробки й аналізу інформації з використанням програмного забезпечення. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України*: матеріали міжвідом. наук.–практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) (Київ, Нац. акад. внутр. справ, 2022) 191–193.

² В А.Некрасов, В І.Мельник, О Є.Користін, Розвідувальна аналітика в системі правоохоронних органів. 2019 <<https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>> дата звернення 07.05.2023.

³ О М Заєць, Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку (2016) 4 *Вісник кримінального судочинства* 17–25 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_4> дата звернення 07.05.2023.

⁴ Д Й Никифорчук, О Ю Бусол, Проведення аналізу оперативно-розшукової інформації: монографія (Київ, 2010) 165.

Тому вкрай необхідно на доктринальному рівні визначити поняття та зміст аналітичного висновку під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також обґрунтувати доцільність формулювання на цій основі пропозицій до нормативно-правових актів щодо його використання в практиці.

Слід зазначити, що в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» немає чіткого переліку оперативно-розшукових заходів. В ст. 8 цього Закону визначені лише права оперативних підрозділів на проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ). Проте із цієї статті не можна чітко визначити їх перелік. У нормативно-правових актах з обмеженим доступом дається різний їх перелік, що ускладнює прокурорський нагляд та судовий контроль за їх проведенням. На доктринальному рівні система оперативно-розшукових заходів та їх класифікації визначаються про різному¹, що ускладнює наукову розробку проблем використання аналітичного висновку, складеного оперативними працівниками, для отримання фактичних даних, які можуть бути використані для прийняття рішень в оперативно-розшуковій діяльності та в кримінальному процесі, а також обґрунтування відповідних рекомендацій щодо змін і доповнень до чинного законодавства.

Відомо, що аналіз інформації залежить від ретельного порівняння поточного злочину з минулим злочином. За допомогою цього методу аналітик виявляє закономірності та тенденції. Таким чином, процес аналізу ґрунтується на використанні продуманого, послідовного методу класифікації та категоризації.

В процесі документування кримі-

нальних правопорушень в ході оперативно-розшукової діяльності шляхом проведення низки оперативно-розшукових заходів чи під час досудового розслідування в ході проведення комплексу слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій забезпечується збір інформації про причетність особи або групи осіб, у тому числі невстановлених, до підготовки вчинення злочину, інші обставини та відомості, що мають значення для попередження і припинення злочину чи його розкриття у тому числі й для використання її для отримання фактичних даних, що можуть бути використані як докази у суді.

Наразі існує багато джерел розрізної інформації, що аналізується автономно співробітниками різних підрозділів правоохоронних органів в процесі інформаційно-аналітичного забезпечення, основними завданнями якого є надання можливості оперативного одержання інформації в повному, систематизованому і зручному для використання вигляді для розкриття, розслідування, попередження злочинів та розшуку злочинців; аналітичне супроводження розробок за оперативно-розшуковими справами та досудового розслідування тощо². В правоохоронних органах України існує багато джерел розрізної інформації, яка аналізується автономно співробітниками різних служб³.

Тому одним з основних чинників, що свідчить про ефективність здійснення протидії кримінальним правопорушенням є рівень системи накопичення, концентрації та використання різної інтегрованої оперативно-розшукової інформації в оперативному та кримінальному провадженні⁴.

¹ М А Погорецький, Оперативно-розшукові заходи: проблеми правового регулювання (2007) 14 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 135–145; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.

² Основи кримінального аналізу: посіб. з елементами тренінгу / О Є Користін, С В. Албул, А В Холостенко та ін. (Одеса, ОДУВС, 2016) 112.

³ А В Мовчан, Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції: навч. посібник (Львів, 2017) 244; І А Федчак, Основи кримінального аналізу: навчальний посібник (Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021) 288.

⁴ Р В Білоус, В І Василичук, Система, порядок організації та проведення оперативного кримінального аналізу у протидії кримінальним правопорушенням. *Правові та організаційно-тактичні засади опера-*

Незважаючи на фактичне використання результатів аналітичної роботи як в ОРД, так і в кримінальному процесі, та її велике значення у розкритті особливо тяжких злочинів, на сьогодні на законодавчому рівні цей термін не визначено, що спричиняє розбіжності у ході оцінки сторонами кримінального провадження правомірності процесуальних рішень, прийнятих за результатами аналітичної обробки масивів технічної інформації та належності здобутих в результаті цієї роботи доказів.

Розповсюдженим прикладом застосування аналітики є довідки, які оперативні працівники надають прокурорам та суддям для оцінювання матеріалів ОРД щодо наявності підстав для погодження проведення оперативно-розшукового заходу (далі ОРЗ), або слідчим у відповідь на доручення для аргументації прокурору та слідчому-судді необхідності проведення окремих слідчих дій¹.

У таких довідках результати аналізу раніше отриманого масиву інформації, проведеного за допомогою різних аналітичних інструментів, фактично перетворюються в аналітичний висновок, в якому обов'язково є посилання на джерела досліджуваної інформації та логічне пояснення досліджуваних обставин, які на розсуд аналітиків обумовлюють необхідність проведення інших ОРЗ, слідчих дій або дають відповіді на питання, які підлягають перевірці під час здійснення ОРД або розслідуванні кримінального правопорушення.

Розповсюдженими є випадки, коли для отримання необхідного результату аналіз матеріалів виходить за межі проведення окремого ОРЗ або слідчої дії та здійснюється із використанням інформації з інших джерел (інших ОРЗ та слідчих (розшукових) дій, баз даних, обліків,

реєстрів, відкритих даних в мережі Інтернет), які доцільно використовувати у кожному окремому випадку відповідно до компетенції кримінального аналітика.

Отже, розвідувальна аналітика, як слушно зазначають фахівці, – це процес, що передбачає планування та спрямування, збір, оцінку, зіставлення, аналіз, розповсюдження та повторне оцінювання інформації².

Результатом аналітичної роботи є висновок та рекомендації, які створюються в електронному або письмовому вигляді, з обов'язковим зазначенням використаних аналітичних інструментів, баз даних, ухвал слідчого-судді, судді апеляційного суду, дозволів прокурора або слідчого, якщо досліджувана інформація отримана в результаті проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

На підставі оформленого у справі оперативного провадження аналітичного висновку за результатами перевірки отриманої інформації зручно аргументувати рішення щодо: спростування інформації; необхідності здійснення подальшої перевірки із застосуванням заходів ОРД, проведення яких потребує дозволу суду; інформування органів державної влади, інших підрозділів, що здійснюють ОРД, правоохоронних органів іноземних держав відповідно до змісту отриманої інформації; інформування прокурора для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Існує багато практичних прикладів, коли слідчі та прокурори складали обвинувальні акти, посилаючись на висновки саме кримінальних аналітиків, в яких компілювалися результати аналізу, проведеного за допомогою різних аналітичних інструментів. В таких висновках поряд з аналізом та аналітичними

тивно-розшукової діяльності Національної поліції України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції (м. Одеса, 30 жовтня 2020 р.) (Одеса, ОДУВС, 2020) 16–18.

¹ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС від 07.07.2017 № 575 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text7>> дата звернення 07.05.2023.

² В А Некрасов, В І Мельник, О Є Користін, Розвідувальна аналітика в системі правоохоронних органів. 2019 <<https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>> дата звернення 07.05.2023.

висновками обов'язково вказувалися посилання на ідентифікатори проведення слідчої дії, за матеріалами якої такий аналіз здійснювався (номер доручення слідчого, прокурора, ухвали суду, протоколу за результатами проведення ОРЗ або негласних слідчих (розшукових) дій тощо). 78% опитуваних нами слідчих, детективів і прокурорів підтвердили, що аналітичні висновки працівників-аналітиків оперативно-розшукових підрозділів, використовувалися ними для обґрунтування ними процесуальних рішень, а 86% респондентів вважають, що використання аналітичних висновків потребує правового врегулювання¹.

Водночас питання щодо оформлення результатів використання аналітичних інструментів ОРД у кримінальних провадженнях та їх місця в системі доказування є дискусійним².

На практиці результати аналізу матеріалів проведення слідчих (розшукових) дій, зафіксованих у протоколах та їх додатках, з'являються у кримінальному провадженні як відповідь оперативного підрозділу на доручення слідчого щодо здійснення аналітичного відпрацювання інформації, що міститься на певному носії інформації, наприклад CD-R диску, одержаному в результаті проведення тимчасового доступу до речей і документів оператора стільникового зв'язку, або

флешці з відеоматеріалами, отриманими у результаті обшуку домоволодіння.

Відповідно до пункту 3 частини 2 статті 40 КПК слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам шляхом винесення процесуального документа – доручення, а оперативний підрозділ відповідно до статті 41 КПК зобов'язаний їх виконувати. При цьому у главах 20 та 21 КПК України наданий вичерпний перелік слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Щодо переліку слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, то в науці кримінального процесу існують різні доктринальні підходи³, а такий термін як аналітичне відпрацювання матеріалів є заходом забезпечення оперативного та кримінального провадження, нормативно не визначений як в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність»⁴, так і в КПК України⁵. Слід при цьому зазначити, що виконання працівниками оперативних підрозділів доручень слідчого⁶, а також обмін між ними оперативно-розшуковою чи процесуальною інформацією є відповідними формами їх взаємодії⁷, що виникає в процесі їх правовідносин⁸.

Особливо цінним аналітичний висновок є на початковому етапі досу-

¹ В ході проведеного дослідження нами здійснено опитування за спеціальною анкетю 356 працівників оперативних підрозділів, слідчих, детективів і прокурорів.

² М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 336.; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.; М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у 2 ч. Ч. 1 (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О.Дідоренка, 2008) 216.

³ М А Погорецький, Слідчі дії: поняття і класифікація (2008) 1 *Наук. вісник Київського нац. ун-ту внутр. справ* 142–148; М А Погорецький, Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 270–277; М А Погорецький, Д Б Сергеева, Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення (2014) 2 (33) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 137–141.

⁴ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> дата звернення 07.05.2023.

⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (2013) 9–10; 11–12; 13 *Відомості Верховної Ради України* Ст. 88.

⁶ М А Погорецький, Межі доручень слідчого органу дізнання про проведення оперативно-розшукових заходів (2000) 9 *Право України* 47–49.

⁷ М А Погорецький, Взаимодействие следователя и органа дознания в процессе расследования преступлений (2000) 1(13) *Весы Фемиды*. Симферополь 13–17.

⁸ М А Погорецький, Кримінально-процесуальні правовідносини: структура і система: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2002) 160.

дового розслідування¹, у тому числі й кримінальних проваджень щодо терористичних актів² та інших тяжких злочинів, що в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним.

Отже, у дорученнях про аналітичне відпрацювання інформації слідчі фактично вимушені виходити за межі своїх повноважень, адже питання проведення аналітичного відпрацювання на сьогодні законодавчо не врегульовано.

Разом з тим без використання аналітичного відпрацювання великого масиву технічних даних слідчі, прокурори та слідчі-судді не в змозі отримати скомпонувану, зручну для сприйняття інформацію, відокремлену від залишку, що не має значення у кримінальному провадженні.

Існування в КПК положень ст. 71, які регламентують залучення до кримінального провадження спеціаліста – особи, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, та може надавати технічну допомогу у формі консультацій, пояснень, довідок або висновків, на практиці вказану проблему не вирішує, переважно через відсутність чітких критеріїв до терміну «спеціаліст» та документів, що підтверджують відповідну кваліфікацію особи у специфічних та різносторонніх галузях знань.

У зв'язку з тим, що у главі 20 КПК України відсутні такі види слідчих (розшукових) дій як аналітичне відпрацювання матеріалів, виконання вказаних доручень слідчих та складання відповідного протоколу не є можливим.

Однак, за відсутності в КПК таких слідчих (розшукових) дій як аналітичне відпрацювання матеріалів слідчі у дорученнях оперативним підрозділам змушені звертатись до не передбачених законодавством термінологічних конструкцій, наприклад «шляхом проведення огляду здійснити аналіз» «провести аналіз ...

та скласти довідку» тощо. Така практика набуває все більшого поширення в останні роки та потребує правового врегулювання. У низці архівних кримінальних проваджень³ зустрічаються випадки обґрунтованих зауважень захисників підозрюваних та обвинувачених щодо непередбачуваності в чинному КПК норми, яка б давала можливість слідчим доручати оперативним підрозділам («шляхом проведення огляду здійснити аналіз» тих чи інших обставин, які мають значення для кримінального провадження. Такі зауваження захисників є обґрунтованими, оскільки в п. 3, ч. 2, ст. 40 вказано, що слідчий лише уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам.

Ураховуючи викладене вище, у разі використання таких матеріалів суд може визнати доказ, отриманий за результатами аналітичного огляду оперативними працівниками, недопустимим, оскільки такий доказ отриманий не в порядку, передбаченому КПК України.

При цьому слід враховувати, що залучення працівників оперативних підрозділів в якості спеціалістів може не відповідати загальним правилам залучення спеціаліста, оскільки останні можуть бути суб'єктом доказування у кримінальному провадженні (у випадку надання доручень в порядку ст. 40, 41 КПК України). Крім того, вони перебувають у службовій залежності від сторони обвинувачення (слідчий прокурор може надавати обов'язкові для виконання письмові доручення). Також не у всіх працівників оперативних підрозділів, які залучаються в якості спеціалістів, наявна фахова вища освіта у галузі конкретних сфер діяльності, що може поставити під сумнів їх компетентність, незважаючи на досвід роботи та напрям діяльності.

¹ М А Погорецький, Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання (2015) 1 *Вісник кримінального судочинства* 93–103.

² М А Погорецький, М О Ленко, Д Б Сергеева, Процесуальні та криміналістичні засади початкового етапу розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою: монографія / за ред. М А Погорецького (Київ, Алерта, 2014) 300.

³ В ході проведеного дослідження нами проаналізовано 256 кримінальних проваджень.

У теорії ОРД та кримінального процесу глибоко на високому доктринальному рівні досліджені проблеми використання результатів ОРД у кримінальному процесі за різними напрямками, у тому числі й для у доказуванні¹. Більшість із цих проблем знайшли своє законодавче вирішення. Проте проблеми використання результатів аналітичної роботи як в ОРД, так і в кримінальному процесі залишаються не вирішеними.

Отже, на сьогодні констатуємо наявність проблеми використання результатів аналітичної роботи як в ОРД, так і в кримінальному процесі, вирішення якої можливо виключно шляхом внесення змін до чинного законодавства, що регулює вказані сфери діяльності.

Аналітичний висновок, на наш погляд, може бути використаний у доказуванні через такий вид доказів як документ², оскільки аналітичний висновок, в разі його правильного й повного оформлення, може відповідати усім властивостям документа як виду доказу у кримінальному провадженні (ч. 2 ст. 84 КПК).

У підсумку маємо звернути увагу на те, що аналітичною роботою підрозділів, уповноважених здійснювати ОРД, є інтелектуальна операція з обробки даних, накопичених в інформаційних ресурсах вказаних підрозділів, а аналітичний висновок – логічний підсумок результатів аналітичного дослідження, який створюється в електронному або письмовому вигляді, з обов'язковим зазначенням використаних аналітичних інструментів і який ґрунтується на основі аналізу інформації.

Висновки. Враховуючи важливість аналітичного висновку, складеного оперативними працівниками-аналітиками, за результатами оперативно-розшукової діяльності, для підвищення ефективнос-

ті кримінального судочинства та захисту прав і законних інтересів учасників кримінального процесу, вважаємо доцільним внести пропозиції до чинного законодавства щодо можливості використання його в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному процесі, зокрема:

1. Доповнити п. 2, ч. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» положення про виконання доручень слідчого і прокурора про складання аналітичного висновку, виклавши його в такій редакції: «п. 2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, а також про складання аналітичного висновку безпосередньо проводити або ініціювати проведення кримінального аналізу, а також здійснювати аналітичний аналіз матеріалів оперативно-розшукової діяльності, за результатами якого складала аналітичний висновок;».

2. Доповнити п. 21, ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» положення про аналітичний висновок, виклавши його в такій редакції «21) слідчого та прокурора доручати оперативним підрозділам здійснювати аналітичний аналіз матеріалів оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій і за його результатами складати відповідні аналітичні висновки;».

3. Доповнити п. 3, ч. 2, ст. 40 Кримінального процесуального кодексу України положення про розширення повноважень слідчого щодо доручень оперативному підрозділу проведення оперативно-розшукових заходів по припиненні кримінальним провадженням,

¹ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 336.; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.; М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у 2 ч. Ч. 1 (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2008) 216.

² М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 280–286; М А Погорецький, Документ в оперативно-розшуковій діяльності. *Міжнародна поліцейська енциклопедія*: у 10 т. Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) (Київ, Атіка, 2010) 223–225.

а також щодо надання їм доручень на проведення аналізу інформації що міститься в оперативно-розшукових справах та негласних слідчих (розшукових) діях та складання відповідних аналітичних висновків, виклавши п. 3, ч. 2, ст. 40 КПК України в такій редакції: «п.3) доручати відповідним оперативним підрозділам проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також оперативно-розшукових заходів по призупиненні кримінальних проваджень та проводити аналіз інформації, що міститься в оперативно-розшукових справах і негласних слідчих (розшукових) діях, та складати аналітичні висновки, які можуть бути використані у кримінальному провадженні;».

4. Доповнити п. 5, ч. 2, ст. 36 Кримінального процесуального кодексу України положення про розширення повноважень прокурора щодо доручень

оперативному підрозділу на проведення аналізу інформації що міститься в оперативно-розшукових справах та негласних слідчих (розшукових) діях та складання відповідних аналітичних висновків, виклавши п. 5, ч. 2, ст. 36 КПК України в такій редакції: «п. 5) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також проведення аналізу інформації, що міститься в оперативно-розшукових справах та негласних слідчих (розшукових) діях і складати аналітичні висновки відповідним оперативним підрозділам;».

Аналітичний висновок може бути використаний у доказуванні через такий вид доказів як документ, оскільки аналітичний висновок, в разі його правильного й повного оформлення, може відповідати усім властивостям документа як виду доказів у кримінальному провадженні (ч. 2 ст. 84 КПК).

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Instruksiiia z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politzii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyjavlenni ta rozsliduvanni [Instructions on the organization of cooperation of pretrial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation] zatv. nakazom MVS vid 07.07.2017 № 575 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text7>> data zvernennia 07.05.2023 [in Ukrainian].

2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI (2013) 9–10; 11–12; 13 *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* St. 88 [in Ukrainian].

3. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist [On operational and investigative activity] Zakon Ukrainy vid 18.02.1992 r. № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> data zvernennia 07.05.2023 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

4. Movchan A V, *Informatsiino-analitychna robota v operatyvno-rozshukovii diialnosti Natsionalnoi politzii* [Information and analytical work in operational and investigative activities of the National Police] (Lviv, 2017) 244 [in Ukrainian].

5. Nykyforchuk D Y, Busol O Yu, *Provedennia analizu operatyvno-rozshukovoi informatsii* [Conducting an analysis of operational intelligence] (Kyiv, 2010) 165 [in Ukrainian].

6. *Osnovy kryminalnoho analizu* [Fundamentals of criminal analysis] / O Ye Korystin, S V. Albul, A V Kholostenko ta in. (Odesa, ODUVS, 2016) 112 [in Ukrainian].

7. Pohoretskyi M A, *Kryminalno-protsesualni pravovidnosyny: struktura i systema* [Criminal procedural legal relations: structure and system] (Kharkiv, Arsis LTD, 2002) 160 [in Ukrainian].

8. Pohoretskyi M A, *Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti v kryminalnomu protsesi* [Problems of the use of materials of operational and investigative activities in the criminal process] (Kyiv, RVV NA SBU, 2004) 336 [in Ukrainian].

9. Pohoretskyi M A, *Funktionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi* [The functional purpose of investigative activity in the criminal process] (Kharkiv, Arsis LTD, 2007) 576 [in Ukrainian].
10. Pohoretskyi M A, *Operatyvno-rozshukova diialnist i kryminalnyi protses: problemy vzaimeozv'iazku* [Operative investigative activity and the criminal process: problems of interconnection] (Luhansk, Luhanskyi derzh. un-t vnutr. sprav im. E. O. Didorenka, 2008) 216 [in Ukrainian].
11. Pohoretskyi M A, Lenko M O, Serhieieva D B, *Protsesualni ta kryminalistychni zasady pochatkovoho etapu rozsliduvannia terorystychnykh aktiv, vchynenykh z vykorystanniam samorobnoho vybukhovoho prystroiu* [Procedural and forensic principles of the initial stage of the investigation of terrorist acts committed with the use of an improvised explosive device] / za red. M A Pohoretskoho (Kyiv, Alerta, 2014) 300 [in Ukrainian].
12. Fedchak I A, *Osnovy kryminalnoho analizu* [Fundamentals of criminal analysis] (Lviv, Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2021) 288 [in Ukrainian].

ARTICLES

13. Pohoretskyi M A, Mezhi doruchen slidchoho orhanu diznannia pro provedennia operatyvno-rozshukovykh zakhodiv [The limits of the mandate of the investigative body to inquire about the implementation of operative and investigative measures] (2000) 9 *Pravo Ukrainy* 47–49 [in Ukrainian].
14. Pohoretskyi M A, Vzaymodeistvye sledovatelya y orhana doznanyia v protsesse rassledovanyia prestuplenyi [Interaction of the investigator and the investigating body in the process of investigating the criminal] (2000) 1(13) *Vesi Femydii* 13–17 [in Russian].
15. Pohoretskyi M A, Operatyvno-rozshukovi zakhody: problemy pravovoho rehuliuвання [Operative and investigative measures: problems of legal regulation] (2007) 14 *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 135–145 [in Ukrainian].
16. Pohoretskyi M A, Slidchi dii: poniattia i klasyfikatsiia [Investigative actions: concepts and classification] (2008) 1 *Nauk. visnyk Kyivskoho nats. un-tu vnutr. sprav* 142–148 [in Ukrainian].
17. Pohoretskyi M A, Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii: problemy provadzhenia ta vykorystannia rezultativ u dokazuvanni [Covert investigative (search) actions: problems of proceedings and use of results in evidence] (2013) 1 *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* 270–277 [in Ukrainian].
18. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii ta operatyvno-rozshukovi zakhody: poniattia, sutnist i spivvidnoshennia [Secret investigative (search) actions and operative-search measures: concept, essence and relationship] (2014) 2 (33) *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 137–141 [in Ukrainian].
19. Pohoretskyi M A, Pochatok dosudovoho rozsliduvannia: okremi problemni pytannia [The beginning of the pre-trial investigation: some problematic issues] (2015) 1 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 93–103 [in Ukrainian].
20. Zaiets O M, Instytut analitychnoho suprovodzhennia dosudovoho rozsliduvannia kryminalnoho provadzhenia v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku [Institute of Analytical Support of Pretrial Investigation of Criminal Proceedings in Ukraine: Current Status and Development Prospects] (2016) 4 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 17–25 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_4> data zvernennia 07.05.2023 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

21. Bilous R V, Vasylynchuk V I, Systema, poriadok orhanizatsii ta provedennia operatyvnoho kryminalnoho analizu u protydii kryminalnym pravoporushenniam [System, order of organization and implementation of operational criminal analysis in combating criminal offences] *Pravovi ta orhanizatsiino-taktychni zasady operatyvno-rozshukovoi diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy: materialy Vseukrainskoi nauko-vo-praktychnoi internet konferentsii* (m. Odesa, 30 zhovtnia 2020 r.) (Odesa, ODUVS, 2020) 16–18 [in Ukrainian].
22. Shkolnikov V I, Avtomatyzatsiia protsesiv obrobky y analizu informatsii z vykorystanniam prohramnoho zabezpechennia [Automation of information processing and analysis processes using software] *Aktualni pytannia ta perspektyvy rozvytku kryminalnoho analizu v pravookhoronni systemi Ukrainy: materialy mizhvidom. nauk.–prakt. konf.* (Kyiv, 11 serp. 2022 r.) (Kyiv, Nats. akad. vnutr. sprav, 2022) 191–193 [in Ukrainian].

WEBSITES

23. Nekrasov V A, Melnyk V I, Korystin O Ye, Rozvidualna analytika v systemi pravookhoronnykh orhaniv [Korystin O E, Intelligence analytics in the system of law enforcement agencies] 2019 <<https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>> data zvernennia 07.05.2023 [in Ukrainian].

Vasylynczuk V. I.,
Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department
of Operative-Search Activity
National Academy of Internal Affairs,
Honored Lawyer of Ukraine
ORCID 0000-0001-5415-8450

Pohoretskyi M. M.,
Candidate of legal sciences,
Senior scientific researcher
Associate Professor of the Department of
Criminal law and criminology of the
National Academy of the Security Service
of Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-2888-0911

Tikhonov S. V.,
PhD, Head of the Department of
Operative-Search Activity,
National Academy of Internal Affairs
ORCID ID: 0000-0002-8100-1587

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/8-18>

ANALITICAL SUMMURY IN OPERATIONAL-SEARCH ACTIVITY AND CRIMINAL PROCEEDING

Abstract. In the article was researched specific problems of using results of the analytical work during operational-search actions and also in criminal process, the solution of which is possible only by making changes to the current legislations that regulates mentioned spheres.

The goal of the article is to create and propose some recommendations, changes and additions to legislation acts with improvement and using of analytical conclusion in operational-search activity and criminal process.

The result of the analytical work is a conclusion and recommendations, that are created in digital or written form with obligatory mention of used analytical instruments, databases, resolutions of investigative judge, appeal court judge, prosecutor's or investigator's permission if investigated information is gained as the result of operational-search measures, investigative (search) and other processual actions.

As the result of the research was formulated and proved that analytical conclusion could be used like other materials could be used: as a cause to start pretrial investigation of criminal offences; as evidence in criminal proceedings; as prophylactic, detection, investigation of criminal offences; as a cause to decision-making about implementing of operational-search measures, investigative (search) and other processual actions; to mutual inform of units that are implementing operational-search measures and other legislative units; to inform governmental bodies according to their competence; to inform international legislative bodies, foreign states according to the programs of international cooperation.

Was proved that besides protocols about implementing of operational-search measures, investigative (search) and results of covert cooperation should be considered as evidence in criminal proceedings.

Key words: analytical conclusion, analytical work, operational-search actions, operational units, operational-search measures, operational proceedings, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions, criminal process.